

JOSEPH RATZINGER

Nova evangelizacija – pot k pravi sreči

Človeško življenje se ne uresničuje samo od sebe. Naše življenje je odprto vprašanje, nedokončan osnutek, ki naj ga izpopolnjujemo in uresničujemo. Glavno vprašanje vsakega človeka se glasi: Kako naj živim – kako naj postajam človek? Kako naj se učim umetnosti življenja? Katera pot vodi k sreči?

Evangeliziranje pomeni, da pokažemo to pot in učimo umetnosti življenja. Jezus pravi na začetku svojega javnega življenja: Prišel sem, da prinesem blagovest ubogim (prim. Lk 4,18). To pomeni: imam odgovor na vaše glavno vprašanje. Kažem vam pot k življenju, pot k sreči ali še več: jaz sem ta pot. Najgloblje uboštvo je nezmožnost za veselje, gnus pred življenjem, ki ga ima kdo za absurdno, nesmiselno in protislovno. To uboštvo je danes zelo razširjeno, v čisto različnih oblikah, v gmotno bogatih družbah, pa tudi v revnih deželah. Nezmožnost za veselje predpostavlja nezmožnost za ljubezen in povzroča to nezmožnost, povzroča zavist in lakomnost ter vse pregrehe, ki opustošijo življenje posameznikov in sveta. Zato potrebujemo novo evangelizacijo. Če umetnost življenja ostaja nepoznana, vse drugo ne deluje več. A ta umetnost ni predmet znanosti. To umetnost more posredovati samo Tisti, ki ima življenje – Tisti, ki je evangelijski osebni.

Joseph Ratzinger, La nuova evangelizzazione [Nova evangelizacija], predavanje katehistom in veroučiteljem v dvorani Pavla VI. v Vatikanu 10. decembra 2000. Prvotno nemško besedilo je izšlo ob 50-letnici časopisa »Tagespost« leta 1998. Die Neuevangelisierung, v: JRGS 8/2 (2010) 1231–1242. Prevedel Anton Štrukelj.

I. Struktura in metoda nove evangelizacije

1. Struktura

Preden spregovorim o glavnih vsebinah nove evangelizacije, bi rad povedal nekaj o njeni strukturi in primerni metodi. Cerkev vedno oznanja evangelij. Nikoli ni prekinila poti evangelizacije. Cerkev vsak dan obhaja evharistijo, podeljuje zakramente, oznanja besedo življenja, Božjo besedo, se zavzema za pravičnost in ljubezen. Ta evangelizacija prinaša sadove: podarja luč in veselje, mnogim ljudem podarja pot k življenju. Mnogi ljudje živijo, ne da bi vedeli, od luči in toplote te nenehne evangelizacije. Kljub temu opažamo napredujoči proces razkristjanjevanja in izgube bistvenih človeških vrednot, kar je vznemirljivo. Velik del današnjih ljudi v stalni in trajni evangelizaciji Cerkve ne najde evangelija, se pravi prepričljivega odgovora na vprašanje: Kako moram živeti?

Zato onkraj stalne evangelizacije, ki ni bila nikoli prekinjena in je nikoli ne smemo prekiniti, iščemo novo evangelizacijo. Ta naj bi se izkazala v tem svetu, ki ne najde dostopa do »klasične« evangelizacije. Vsi potrebujemo evangelij. Evangelij je namenjen vsem, ne le določenemu krogu. Zato moramo iskati nove poti, da bi evangelij prinesli vsem.

Tu pa se skriva tudi skušnjava – skušnjava nepotrpežljivosti, skušnjava, da bi takoj iskali velik uspeh, velike številke. To ni metoda Boga. Za Božje kraljestvo in za evangelizacijo v službi Božjega kraljestva vedno velja prilika o gorčičnem zrnu (prim. Mr 4,31–32). Božje kraljestvo se vselej na novo začne v tem znamenju. Nova evangelizacija ne more pomeniti, da bomo takoj s prefinjenimi metodami pritegnili velike množice, ki so se odtujile Cerkvi. Ne, to ni obljuba nove evangelizacije. Nova evangelizacija pomeni: ne zadovoljimo se z dejstvom, da je iz gorčičnega zrna zraslo veliko drevo vesoljne Cerkve; ne mislimo, da zadostuje, da lahko najrazličnejše ptice najdejo svoje mesto v njegovih vejah. Vedno znova

moramo tvegati s ponižnostjo gorčičnega zrna. Pri tem pa prepustimo Bogu, kdaj in kako bo raslo (prim. Mr 4, 26–29). Velike reči se vedno začenjajo z majhnim gorčičnim zrnem. Množična gibanja pa so vedno kratkotrajna.

Teilhard de Chardin v svojem videnju evolucijskega procesa govori o »belini začetkov« (le blanc des origines). Začetek novih vrst je neviden in ga znanstveno raziskovanje ne more odkriti. Viri so skriti, premajhni. Z drugimi besedami: velike resničnosti se začenjajo v malem. Pustimo ob strani, ali in koliko ima Teilhard prav s svojimi evolucijskimi teorijami. Postava nevidnih izvirov izraža resnico, ki je navzoča v delovanju Boga v zgodovini. »Nisem te izvolil, ker si velik, nasprotno – saj si najmanjši izmed vseh ljudstev. Izvolil sem te zato, ker te ljubim ...« (prim. 5 Mz 7,7–8), govori Bog v Stari zavezi izraelskemu ljudstvu. Tako izraža temeljni paradoks odrešitvske zgodovine: Bog ne računa z velikimi števili; zunanja moč ni znamenje njegove navzočnosti. Velik del Jezusovih prilik kaže na takšno zgradbo božjega delovanja in odgovarja na ugovore učencev, ki so od Mesija pričakovali čisto drugačne uspehe in znamenja, takšne uspehe, ki jih je satan ponudil Gospodu: »Vse to – kraljestva sveta – ti bom dal ...« (prim. Mt 4,9).

Gotovo, apostol Pavel je imel na koncu svojega življenja vtis, da je prinesel evangelij do koncev zemlje. Toda kristjani so bili majhne cerkvene občine, raztresene po vsem svetu in nepomembne po svetnih merilih. V resnici pa so bili kristjani moč, ki od znotraj prekvasi testo, in v sebi so nosili prihodnost sveta (prim. Mt 13,33). Star pregovor pravi: »Uspeh ni ime Boga.« Nova evangelizacija se mora podvreči skrivnosti gorčičnega zrna in si ne sme domišljati, da bo takoj porodila veliko drevo. Preveč živimo bodisi v gotovosti že obstoječega velikega drevesa ali pa v nepotrpežljivosti, ko bi hoteli imeti večje, mogočnejše drevo. Namesto tega moramo sprejeti, da je Cerkev v istem času veliko drevo in neznatno gorčično zrno. V zgodovini odrešenja je vedno hkrati veliki petek in velika nedelja.

2. Metoda

Iz te strukture nove evangelizacije izhaja tudi prava metoda. Seveda moramo pametno uporabljati moderne metode, da bi nam ljudje prisluhnili ali bolje: da bi ljudem napravili Gospodov glas dostopen in razumljiv. Ne iščemo pozornosti zase; nočemo razširjati moči in velikosti svojih institucij, ampak hočemo služiti blaginji oseb in človeštva, ko jim dajemo prostor, ki je življenje. Ta odpoved lastni osebi, ki jo podarjamo Kristusu za zveličanje ljudi, je osnovni pogoj resničnega zavzemanja za evangelij. »Prišel sem v imenu svojega Očeta in me ne sprejmete. Če pride kdo drug v svojem imenu, ga boste sprejeli,« govori Gospod (Jn 5,43). Nasprotno pa je razpoznavno znamenje Antikrista njegovo govorjenje v lastnem imenu. Sinovo znamenje je njegovo občestvo z Očetom. Sin nas uvaja v troedino občestvo, v kroženje večne ljubezni, katere osebe so po svojem bistvu odnosi, podarjanje in obdarovanje. Troedini vzor – viden v Sinu, ki ne govori v svojem imenu – kaže obliko življenja resničnega oznanjevalca evangelija. Saj evangelizacija ni zgolj oblika govorjenja, ampak je oblika življenja: je življenje v poslušanju in izpričevanju Besede. Gospod pravi o Svetem Duhu: »Ne bo govoril sam od sebe, ampak bo govoril, kar bo slišal« (Jn 16,13). Ta kristološka in pnevmatološka oblika evangeliziranja je hkrati cerkvenostna: Gospod in Sveti Duh gradita Cerkev in se podarjata v Cerkvi. Oznanjevanje Kristusa, oznanjevanje Božjega kraljestva predpostavlja, da slišimo Kristusov glas v Cerkvi. »Ne govoriti v lastnem imenu« pomeni: govoriti po naročilu Cerkve.

Iz te zakonitosti razlastitve sebe izhajajo zelo praktične posledice. Treba je študirati vse pametne in moralno sprejemljive metode. Dolžni smo uporabljati te možnosti sporočanja. Toda besede in vsa umetnost sporočanja ne morejo doseči človeške osebe v tisti globini, do katere mora priti evangelij. Pred kratkim sem bral življenjepis odličnega duhovnika našega časa, don Didima, župnika v Bassanu di Grappa. V njegovih zapiskih najdemo čudovite besede, ki so sad molitvenega življenja in premišljevanja. O našem vprašanju don Didimo na primer pove: »Jezus je podnevi oznanjeval, pono-

či pa molil.« S tem kratkim zapisom je hotel reči: Jezus je moral od Boga dobiti učence. Isto velja vedno. Ljudi ne moremo doseči *mi*. Moramo jih dobiti od Boga po Bogu. Vse metode so prazne brez temelja molitve. Beseda oznanila se mora vedno potapljati v globoko molitveno življenje.

Dodati moramo še naslednjo prvino. Jezus je podnevi označeval, ponoči pa molil; a to še ni vse. Celotno njegovo življenje je bilo – kakor zelo lepo pokaže Lukov evangelij – potovanje h križu, vzpenjanje proti Jeruzalemu. Jezus ni odrešil sveta z lepimi besedami, ampak s svojim trpljenjem in svojo smrtjo. To njegovo trpljenje je neusahljiv izvir življenja za svet; trpljenje podeljuje moč njegovi besedi.

Gospod sam je priliko o gorčičnem zrnju nadaljeval in razširil ter izrekel postavo rodovitnosti v besedi o pšeničnem zrnju, ki pade v zemljo in umre (prim. Jn 12,24). Tudi ta postava velja do konca sveta in je skupaj s skrivnostjo gorčičnega zrna odločilna za novo evangelizacijo. To bi zlahka prikazali v razvoju krščanstva. Tu bi rad spomnil samo na začetek oznanjevanja evangelija v življenju svetega Pavla. Uspeh njegovega misijona ni bil sad velike govorniške umetnosti ali pastoralne pametnosti. Rodovitnost njegovega delovanja je bila vezana na trpljenje, na občestvo trpljenja s Kristusom (prim. 1 Kor 2,1–5; 2 Kor 5,7; 11,10s; 11,30; Gal 4,12–14). »Ne bo dano drugo znamenje kakor Jonovo znamenje,« pravi Gospod (Mt 16,4). Jonovo znamenje je križani Kristus. So pričevalci, ki dopolnjujejo, »kar še primanjkuje Kristusovim bridkostim« (Kol 1,24). V vsakem obdobju zgodovine se je vedno znova potrdila Tertulijanova beseda: Kri mučencev je seme.

Sveti Avguštín zelo lepo pove isto, ko razlaga Jn 21, kjer sta tesno med seboj povezana napoved Petrovega mučeništva in naročilo pastirstva, se pravi ustanovitev Petrovega prvenstva. Sveti Avguštín takole razlaga Jn 21,16: »Pasi moje ovce,« se pravi: trpi za moje ovce (prim. *Sermo Guelf.* 32: PLS 2, 640). Mati ne more podariti življenja otroku brez trpljenja. Vsak porod zahteva trpljenje, je trpljenje; postati kristjan je porod. Povejmo to še enkrat z Gospodovimi besedami: Božje kraljestvo si utira pot s silo (Mt 11,12; Lk 16,16),

a sila Boga je trpljenje, je križ. Ne moremo drugim dajati življenja brez darovanja svojega življenja. Dejanje razlastitve samega sebe je stvarna oblika darovanja lastnega življenja (kar se izraža v toliko različnih oblikah). Pomislimo tudi na Gospodovo besedo: »Kdor izgubi svoje življenje zaradi mene in evangelija, ga bo rešil« (Mr 8,36).

II. Bistvene vsebine nove evangelizacije

1. Spreobrnjenje

Glede vsebin nove evangelizacije moramo imeti pred očmi zlasti neločljivost Stare in Nove zaveze. Glavna vsebina Stare zaveze je povzeta v oznanilu Janeza Krstnika: Spreobrnite se! Brez Krstnika ni dostopa do Jezusa. Ne moremo priti k Jezusu, ne da bi odgovorili na klic predhodnika. Jezus je sprejel Janezovo oznanilo v povzetek svoje lastne pridige: Spreobrnite se in verujte evangeliju! (Mr 1,15). Grška beseda za spreobrnjenje pomeni: spremenite mišljenje; postavite pod vprašaj svoj in splošni način življenja. Pustite Bogu, da vstopi v merila vašega življenja. Ne živite, kakor živijo vsi; ne delajte, kakor delajo vsi. Če delate vprašljive, dvomne ali slabe stvari, se ne imejte za opravičene zato, ker drugi delajo isto. Začnite gledati na svoje življenje z očmi Boga. Delajte dobro, tudi če je neprijetno; ne opirajte se na presojo množice, ampak na sodbo Boga. Z drugimi besedami: iščite nov življenjski slog, novo življenje! Vse to ne vključuje nobenega moralizma. Kdor skrči krščanstvo na moralo, izgubi izpred oči bistvo Kristusovega oznanila, namreč dar novega prijateljstva, dar občestva z Jezusom in zato tudi z Bogom. Kdor se spreobrne h Kristusu, si ne namerava ustvariti lastne moralne neodvisnosti; ne domišlja si, da s svojimi močmi gradi svojo lastno dobroto. »Spreobrnjenje« (metanoia) pomeni ravno nasprotno: pomeni, da zapustiš samozadostnost ter spoznaš in priznaš svojo revščino, odvisnost od drugih in od čisto Drugega, odvisnost od njegovega odpuščanja in njegovega

prijateljstva. Nespreobrnjeno življenje je lastna pravičnost (nisem slabši od drugih). Spreobrnjenje je ponižnost, da se zaupam ljubezni čisto Drugega –ljubezni, ki postane merilo in vodilo mojega lastnega življenja.

Tu moramo imeti pred očmi tudi družbeni vidik spreobrnjenja. Spreobrnjenje je gotovo predvsem čisto osebno dejanje: je personalizacija (poosebljenje). Ločim se od obrazca »živim kakor drugi« (ne čutim se opravičenega zaradi dejstva, da vsi ravnajo kakor jaz); tedaj najdem pred Bogom svoj lastni jaz, svojo osebno odgovornost. A prava personalizacija je vedno tudi nova in globlje segajoča socializacija. »Jaz« se znova odpre »ti-ju«, in sicer v vsej svoji globini – in tako nastane nov »mi«. V svetu razširjeni življenjski slog vsebuje nevarnost razosebitve, nevarnost, da ne živim svojega življenja, ampak življenje vseh drugih. V spreobrnjenju se mora uresničiti novo občestvo skupne poti z Bogom. Ko oznanjamo spreobrnjenje, moramo ponuditi tudi življenjsko občestvo, skupni prostor novega življenja. Ne moremo evangelizirati samo z besedami: evangelij ustvarja življenje, ustvarja sopotništvo (občestvo poti, *Weggemeinschaft*). Čisto zasebno spreobrnjenje nima trajnega obstoja.

2. Božje kraljestvo

V klicu k spreobrnjenju je – kot temeljna predpostavka – vključeno oznanjevanje živega Boga. Teocentričnost (središčnost Boga) je temeljna v Jezusovem oznanilu in mora biti tudi srce nove evangelizacije. Ključna beseda Jezusovega oznanila se glasi: Božje kraljestvo. Toda Božje kraljestvo ni stvar, ni družbena ali politična struktura, ni utopija. Božje kraljestvo pomeni: Bog obstaja; Bog živi; Bog je navzoč in deluje v svetu, v našem, v mojem življenju. Bog ni oddaljena »causa ultima« (poslednji vzrok). Bog ni »veliki arhitekt« deizma, ki je sestavil svetovni stroj in je zdaj daleč. Nasprotno: Bog je najbolj navzoča in odločilna resničnost v vsakem dejanju mojega življenja, v vsakem trenutku zgodovine.

Ob svojem poslovilnem predavanju s stolice na Univerzi v Münstru je teolog Johann Baptist Metz izrekel stvari, ki jih nismo pričakovali iz njegovih ust. Metz nas je najprej učil antropocentrizma: pravi dogodek krščanstva naj bi bil antropološki obrat, sekularizacija, odkritje svetnosti sveta. Nato nas je učil politične teologije, politične narave vere; potem »nevarnega spomina«, končno pripovedne teologije. Po tej dolgi in težavni poti nam je danes povedal: dejanski problem našega časa je »kriza Boga«, odsotnost Boga, ki je ogrnjena v izpraznjeno religioznost. Teologija se mora vrniti k temu, da je res teo-logija, govor o Bogu in z Bogom. Metz ima prav: »unum necessarium« (edino potrebno) za človeka je Bog. Vse se spremeni, če Bog biva ali ne biva. Žal tudi mi kristjani pogosto živimo, kakor da ne bi bilo Boga (»si Deus non daretur«). Živimo v skladu s krilatico: Bog ne biva, in če biva, se nas ne tiče. Zato mora evangelizacija govoriti predvsem o Bogu, oznanjati pravega Boga: Stvarnika, Posvečevalca, Sodnika (prim. Katekizem katoliške Cerkve).

Tudi tu moramo imeti pred očmi praktični vidik. Bog se ne daje spoznati samo po besedah. Osebe ne poznamo, če jo poznamo samo iz druge roke. Oznanjevanje Boga pomeni: uvajanje v odnos z Bogom, učenje molitve. Molitev je vera v dejanju. Samo po izkušnji življenja z Bogom se pokaže tudi razvidnost njegovega bivanja. Zato so tako pomembne šole molitve in molitvena občestva. Osebna molitev (»v lastni sobici«, samo pred očmi Boga), občestvena »paraliturgična« molitev (»ljudska pobožnost«) in liturgična molitev se morajo medsebojno dopolnjevati. Da, liturgija je predvsem molitev. Njena posebnost je v tem, da v njej nismo poglavitno delujoči mi (drugače kakor v zasebni molitvi in v ljudski pobožnosti), ampak Bog sam. Liturgija je *actio divina*. Bog deluje, mi pa odgovarjamo na delovanje Boga.

Govorjenje o Bogu in govorjenje z Bogom morata vedno iti skupaj v korak. Oznanjevanje Boga vodi k občestvu z Bogom v občestvu bratov in sester – občestvu, ki ga ustvarja in poživlja Kristus. Zaradi tega liturgija in zakramenti niso poglavje poleg pridige o živem Bogu, ampak so udejanjanje naše povezanosti z Bogom.

V tej povezavi naj mi bo dovoljena splošna pripomba k liturgičnemu vprašanju. Naš način obhajanja bogoslužja je pogosto racionalističen. Liturgija postaja pouk, katerega merilo se glasi: naredimo vse razumljivo. Posledica je neredko poplitvenje skrivnosti, prevladovanje govorjenja, ponavljanje fraz, ki se zdijo ljudem razumljivejše in sprejemljivejše. A to ni samo teološka, ampak tudi psihološka in pastoralna zmota! Ezoterični val in razširjenje azijskih tehnik meditacije in sprostitve kažeta, da v naših liturgijah nekaj manjka. Prav v današnjem času potrebujemo tišino, nadosebno skrivnost (mysterium), lepoto. Liturgija ni iznajdba duhovnika, ki mašuje, ali skupine specialistov. Liturgija (»obred«) je nastala v organskem stoletnem procesu in nosi v sebi sad verskega izkustva vseh rodov. Tudi če udeleženci morda ne razumejo vsake posamezne besede, vendarle dojemajo globok pomen, navzočnost skrivnosti, ki presega vse besede. Mašnik ni središče liturgičnega dogajanja! Mašnik ni na čelu ljudstva v lastnem imenu; ne govori iz sebe, ampak »in persona Christi« (v Kristusovi osebi). Niso pomembne osebne sposobnosti mašnika, ampak samo njegova vera, ki napravi Kristusa prosojnega. »On mora rasti, jaz pa se manjšati« (Jn 3,30).

3. Jezus Kristus

S tem premišljevanjem se je vprašanje o Bogu že razširilo in prešlo v pogovor o Jezusu Kristusu. Samo v Kristusu in po Kristusu je vprašanje o Bogu zares konkretno. Kristus je Emanuel, Bog-z-nami, je poosebljeni »Jaz sem«, odgovor na deizem. Danes je velika skušnjava, da bi Jezusa Kristusa, Božjega Sina, skrčili samo na zgodovinskega Jezusa, zgolj na človeka. Ne tajijo nujno Kristusovega božanstva, toda z nekaterimi metodami iz Svetega pisma izdelajo Jezusa po naši meri, Jezusa, ki naj bi bil razumljiv v parametrih naše historiografije (zgodovinopisja). Toda ta »historični« Jezus je ponaredek, odlitek njegovih ustvarjalcev in nikakor ni podoba živega Boga (prim. 2 Kor 4,4s; Kol 1,15). Kristus vere nikakor ni

mit, pač pa je tako imenovani historični Jezus mitološki lik, čisto samosvoja iznajdba različnih razlagalcev. Dvesto let zgodovine »historičnega Jezusa« razločno odseva zgodovino filozofske in ideološke smeri tega obdobja.

V okviru tega predavanja ne morem obravnavati vsebin Gospodovega oznanjevanja. Rad pa bi na kratko opozoril na dva pomembna vidika. Prvi je hoja za Kristusom. Kristus se podarja kot pot mojega življenja. Hoja za Kristusom ne pomeni, da posnemam človeka Jezusa. Takšen poskus nujno propade: bil bi anahronizem. Hoja za Kristusom ima veliko višji cilj: postanem naj podoben Kristusu. In to pomeni, da pridem do zedinjenja z Bogom. Takšna beseda morda zveni nenavadno v ušesih modernega človeka. Toda v resnici imamo vsi lakoto po neskončnem: po brezmejni svobodi, po neomejeni sreči. Vso zgodovino revolucij obeh zadnjih stoletij lahko razložimo samo tako. Človek se ne zadovolji z rešitvami, ki ga ne povzdignejo na raven Božjega. A vsa pota, ki jih predlaga »kača« (1 Mz 3,5), se pravi, svetna modrost, vodijo v zmoto. Edina pot je občestvo s Kristusom, ki postane resničnost v zakramentalnem življenju. Hoja za Kristusom ni stvar moralnosti, ampak »misterija«: je sovpadanje Božjega delovanja in našega odgovora.

V tematiki hoje za Kristusom zdaj najdemo drugo središče kristologije, na katero sem hotel opozoriti. To je velikonočna skrivnost, križ in vstajenje. V rekonstrukcijah »historičnega Jezusa« je po navadi govor o križu brez pomena. V »meščanski« interpretaciji postane križ nezgoda, ki bi se ji lahko izognili, a ta nezgoda je brez teološkega pomena. V revolucionarni interpretaciji križ postane junaška smrt upornika. A resnica je drugačna! Križ spada k Božjemu misteriju. Križ je izraz njegove ljubezni do konca (prim. Jn 13,1). Hoja za Kristusom je deležnost pri njegovem križu, je zedinjenje z njegovo ljubeznijo za preoblikovanje našega življenja, ki vodi k rojstvu novega človeka, ustvarjenega po Božji podobi (prim. Ef 4,24). Kdor obide križ, obide bistvo krščanstva (prim. 1 Kor 2,2).

4. Večno življenje

Zadnja osrednja prvina vsake prave evangelizacije je večno življenje. Danes moramo z novo močjo oznanjati našo vero v večno življenje. Zgodovina utopičnih ideologij najrazličnejših vrst razločno pokaže: ni res, da vera v večno življenje jemlje pomen zemeljskemu življenju. Nasprotno: samo če je merilo našega življenja večnost, je tudi to življenje na naši zemlji veliko in neskončno dragoceno. Bog ni tekmeč našega življenja, ampak je porok (garant) naše veličine. Tako se vrnemo k našemu izhodišču: če natančno pogledamo krščansko oznanilo, ne govorimo o mnogih rečeh. Krščansko oznanilo je zelo preprosta resničnost. Govorimo o Bogu in o človeku. S tem povemo vse.